

גמרא בבא בתרא (ב, א) - כולה נזיקין חדא מסכתא היא

רב דניאל שטיין

א. גמרא עבודה זרה (ז, א) - יתיב רב יוסף אחוריה דר' אבא ויתיב רבי אבא קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר וכו' והלכתא כר' יהודה וכו' אהדרינהו רב יוסף לאפיה וכו' הלכה כרבי יהודה למה לי פשיטא דמחלוקת ואחר כך סתם הלכתא כסתם מחלוקת בבבא קמא וסתם בבבא מציעא וכו', ורב הונא משום דאין סדר למשנה דאיכא למימר סתם תנא ברישא ואחר כך מחלוקת אי הכי כל מחלוקת ואחר כך סתם לימא אין סדר למשנה ורב הונא כי לא אמרינן אין סדר בחדא מסכתא בתרי מסכתי אמרינן ורב יוסף כולה נזיקין חדא מסכתא היא. [רש"י (שם) - נזיקין כולהו - תלתא בני].

ב. גמרא שבועות (ב, ב) - מכדי תנא ממכות סליק מאי שנא דתני שבועות. [חידושי הר"י מיגאש (שם) - אם תשאל והא קיימא לן אין סדר למשנה בתרי מסכתי ואם כן מאי קשיא לי' אפילו הכי כל כמה דאפשר לשנויי משנינן ומשום דהוי ידעי טעמא הוא דדייקי לה אבל אלו לא הווי ידעי בה טעמא לא הווי דייקי לה מעיקרא דהא אין סדר למשנה ויש לומר דכי אמרינן אין סדר למשנה הני מילי לענין אקדומי ואחורי כדאמרינן התם אלא מאי דקיימא לן סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם לענין מחלוקת ואחר כך סתם הוא אבל לענין מסמך אהדדי לא אמרינן דהא אי נמי שבועות מקמי מכות מכל מקום הוא סמיכה ליה אי נמי יש לומר דההיא דאמרינן התם ורב יוסף כולה סדר נזיקין כחדא מסכתא היא לאו אתלתא בני בלחוד קאמר אלא אכולה סדר נזיקין דהויא לי' מכו' ושבועו' בכלל, (וזה הטעם האחרון צריך עיון ובדיקה)].

ג. תוס' יו"ט (הקדמה לבבא קמא) - בבא קמא ממסכת נזיקין מסכת הראשונה מזה הסדר קרוי נזיקין וכוללת ג' חלקים ונקראין בבא קמא בבא מציעא בבא בתרא ומס' כלים שבתוספתא חלוקה ג"כ לשלש בבות וז"ל הרמב"ם חלק המסכת הראשונה לשלשה חלקים והתחיל בבא קמא וענינה לדבר על נזיקין [וההמנע מהם] וכגון שור ובור והבער ודין החובל ואין שופט רשאי להקדים דבר קודם שיסיר ההיזק מבני אדם. ומפני זה הקדים אותה בראשונה על שאר הדינים ע"כ. ואעפ"י דבפרק הגוזל עצים דף ק"ב פליגי רב הונא ורב יוסף דרב הונא ס"ל כולה נזיקין לאו חדא מסכתא היא ורב יוסף ס"ל כולה חדא מס' [היא] ולפי דרך פסקי הלכות אין הלכה כרב יוסף לגבי רב הונא דאין הלכה כבתראי אלא מאביי ורבי ואילין וה"ל איכא בינייהו לענין דינין בסתם ואחר כך מחלוקת ואהא קא מפלגי והתוספות בריש ב"ב לא הכריעו מ"מ סובר הרמב"ם דהלכה כרב יוסף משום דמסתברא כוותיה מדקרי להו רבינו הקדוש קמא מציעא ובתרא ש"מ דשייכי אהדדי וחלקי חדא מסכתא הן, לפיכך בדרך הרמב"ם נדרוך גם בזה. נשאר לבאר מלת בבא, ואומר כי ביאורו פתח בתרגום אסתר בפסוק ותאמר לו זרש אשתו ובגמרא נדרים ספ"ט (ס"ו:): א"ל תברי יתהון על רישא דבבא והרבה מן המחברים שמחלקים שערי ספריהן וקורין לכל חלק בשם פתח [או שער] ומה מאד יצדק שם פתח למשנה לפי ששערי דיני התורה סגורין הם מבוא, ותורה שבעל פה שהיא המשנה היא פותחת אותם וזה השער לה' צדיקים יבואו בו.

ד. גמרא יומא (פה, ב) - עבירות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה את חבירו דרש רבי אלעזר בן עזריה מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו עבירות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה את חבירו. אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין מי מטהר אתכם אביכם שבשמים שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ואומר מקוה ישראל מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל.

ה. שו"ת הרשב"א (ח"א סימן רנד) - שאלת לבאר לך על אי זו מצוה מברכין על עשייתה ועל אי זו אין מברכין כגון צדקה ושאר גמילות חסדים? דע כי כל מצוה שאי אפשר לו בגמר עשייתה להעשות בינו לבין עצמו אלא צריכה אחר עמו אין מברכין עליה כגון צדקה ובקור חולים וכיוצא בזה. שאם אין לקבל או שאינו רוצה לקבל וכן בקור חולים שאם אין חולה לבקרו או שאינו רוצה בבקרו אי אפשר לו לעשותה אין מברך עליהם וכן כל כיוצא בהן. עוד יש כללין אחרים בזה והוצרכו גדולי הדורות לחפש אחריהן. ויש למקצתן כללין ואכתוב לך קצת מהן.

ו. ספרי (פר' כי תצא פיס' רפ"ג) - אמר רבי אלעזר בן עזריה מנין למאבד סלע מתוך ידו ומצאה עני והלך ונתפרנס בה מעלה עליו הכתוב כאילו זכה תלמוד לומר לגר ליתום ולאמנה יהיה, והלא דברים קל וחומר אם מי שלא נתכוון לזכות וזכה מעלה עליו הכתוב כאילו זכה המתכוון לזכות וזכה על אחת כמה וכמה.

ז. אור החיים הקדוש (בראשית נ, כ) - "ואתם חשבתם עלי רעה אלהים חשבה לטבה למען עשה כיום הזה להחית עם רב" - הרי זה דומה למתכוין להשקות את חבירו כוס מות והשקהו כוס יין שאינו מתחייב כלום והרי הם פטורים וזכאים גם בדיני שמים.

ח. גמרא נזיר (כג, א) - ת"ר אישה הפרם וה' יסלח לה, באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר, שהיא צריכה כפרה וסליחה, וכשהיה מגיע ר"ע אצל פסוק זה היה בוכה, ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה טעון כפרה וסליחה, המתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה.

ט. גמרא בבא קמא (טז, ב) - דרש רבא מאי דכתיב יהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם, אמר ירמיה לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם אפילו בשעה שעושיין צדקה הכשילים בבני אדם שאינן מהוגנים כדי שלא יקבלו עליהן שכר.

י. גמרא קידושין (מ, א) - מחשבה טובה מצרפה למעשה, שנאמר אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו, מאי ולחושבי שמו, אמר רב אסי אפילו חשב אדם לעשות מצוה, ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.

יא. גמרא בבא קמא (ל, א) - אמר רב יהודה האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין רבא אמר מילי דאבות.

יב. גליוני הש"ס סנהדרין (קיא, א) - ופליגתם אי גם מפאת חסידות בפרט אחד מיקרי חסיד או בעי' דליהוי חסיד בכל מילי דחסידותא דאבות כולל כל מילי דחסידותא.

יג. רמב"ם (אבות פרק ג משנה טז) - מיסודות האמונה בתורה שאם קיים האדם מצוה משלש עשרה ושש מאות מצות כראוי וכהוגן וכו' הרי הוא זוכה בה לחיי העולם הבא.

יד. טור (יורה דעה סימן רמט) - וכאשר יתנה יתן אותה בסבר פנים יפות בשמחה ובטוב לבב ומתאונן עם העני בצערו ומדבר לו דברי תנחומים ונחמות ואם נותנה בפנים זעומות ורעות מפסיד את זכותו.

טו. גמרא בגיטין (סא, א) - מפרנסים עניי נכרים עם עניי ישראל וכו' מפני דרכי שלום.

טז. ספרי (פרשת ראה פיסקא קטז) - כי יהיה בך אביון בך מאחד אחיך באחד שעריך בארצך וגו', מלמד שאחיך מאביך קודם לאחיך מאמך, באחד שעריך, יושבי עירך קודמים ליושבי עיר אחרת. בארצך, יושבי הארץ קודמים ליושבי חוצה לארץ כשהוא אומר באחד שעריך היה יושב במקום אחד אתה מצוה לפרנסו היה מחזר על הפתחים אי אתה זקוק לו לכל דבר. אשר ה' אלקיך נתן לך, בכל מקום.

יז. רש"י (בראשית מז, כט) - "ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים" - חסד שעושים עם המתים הוא חסד של אמת שאינו מצפה לתשלום גמול.

יח. הרי"ף על העין יעקב (יומא שם) - וקשיא לן מה הוסיף עוד רבי אלעזר בן עזריה לדרוש יותר וכו'. ונלענ"ד שרבי אלעזר בן עזריה דרש המקרא וממנה שנה לומר שהעבירות שבין אדם למקום יוה"כ מכפר ובזמן שיש לו ג"כ עבירות שבין אדם לחברו תלויה כפרת עונותיו שבין אדם למקום עד שירצה לחברו על מה שחטא עם חברו וכיון שהוא מרצה אותו ומפייסו אז הקב"ה מתרצה לו לכפר לו עונותיו שחטא בינו לבין המקום ב"ה, וזה הדבר דרש רבי אלעזר וכו' כי ביום הזה יכפר יוה"כ עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' דהיינו עבירות שבין אדם למקום בתנאי שתטהרו אתם בני האדם מעבירות שביניכם לביניכם דהיינו בירות שבין אדם לחבירו, ואם לא תטהרו בעבירות שבין אדם לחבירו גם יוה"כ לא יכפר לטהר אתכם כל חטאתיכם שהם בין אדם למקום.

יט. ברכי יוסף (סימן תרו) - יש מי שכתב דאם לא שב מעבירות שבינו לחבירו גם עבירות שבינו למקום אינו מתכפר, ואסמכיה אמתניתין. ואני אומר לא ניחא ליה למארייהו בהכי. ומיהו כתב הרב מהר"ש גארמיוזאן והביאו הרב בפר"ח דבעבירות שבינו לחבירו איכא נמי חלק גבוה, וכל שלא פייס את חבירו גם חלק גבוה אשר בה לא נתכפר.

כ. דרכי מוסר (להג"ר יעקב ניימן זצ"ל, פרשת ראה) - ואמר על זה הסבא מקלם זצ"ל כי המצוה של צדקה לא רק בזה שנותנים צדקה לעניים, בזה לבד עוד לא נגמרה השלמות של המצוה, השלמות של מצות צדקה היא שעל ידי הצדקה יגיע האדם לאהוב את חבירו וכו', ואמר חידוש, אם אחד נותן צדקה ועדין לא הגיע למדרגה להרגיש את צער חבירו וסבלו, אלא הוא נותן צדקה מפני שהוא ירא אלקים ורוצה לקיים את הציווי של הקב"ה עדיין לא קיים את מצות צדקה בשלמות, כי התכלית והמטרה של הצדקה היא שיגיע למדרגה שישכח שיש מצוה אלא הוא נותן צדקה מפני שידוע שחברו רעב אז הוא מרגיש כאילו הוא בעצמו רעב וכו'. אע"פ שיש מצוה לא יעשה בשביל המצוה אלא מפני שמרגיש את הרעב והסבל של חבירו, אלא מי מכריח אותו שיגיע למצוה זו, הקב"ה.

כא. כתב סופר (שמות כב, כד) - "אם כסף תלוה את עמי" [רש"י (שם) - רבי ישמעאל אומר כל אם ואם שבתורה רשות, חוץ משלושה וזה אחד מהן] - ונראה לי לפרש את דהכא שאמר בלשון רשות דמצות צדקה וגמילות חסדים תהיה באופן שיהיה אדם מרחם על העני וישתתף בצערו לעזרו ולסעדו וכך המצוה ולא יתן או ילוה בעבור שהוא מוכרח מאת ה', אלא שירחמנו בלבד וילוה ויתן כמו שלא היה מצווה ועומד ולכן כתיב אם כסף תלוה, שכך המצוה שילוה מרצון לבד כמו שהיה רשות.

כב. גמרא סוטה (יד, א) - ואמר רבי חמא ברבי חנינא מאי דכתיב אחרי ה' אלהיכם תלכו וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה והלא כבר נאמר כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא אלא להלך אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא מה הוא מלביש ערומים וכו' אף אתה הלבש ערומים, הקדוש ברוך הוא ביקר חולים וכו' אף אתה בקר חולים הקדוש ברוך הוא נחם אבליים אף אתה נחם אבליים הקדוש ברוך הוא קבר מתים אף אתה קבור מתים.

כג. גמרא כתובות (קיא, ב) - ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום וכי אפשר לדבוקי בשכינה והכתיב כי ה' אלהיך אש אוכלה אלא כל המשיא בתו לתלמיד חכם והעושה פרקמטיא לתלמידי חכמים והמהנה תלמידי חכמים מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה.